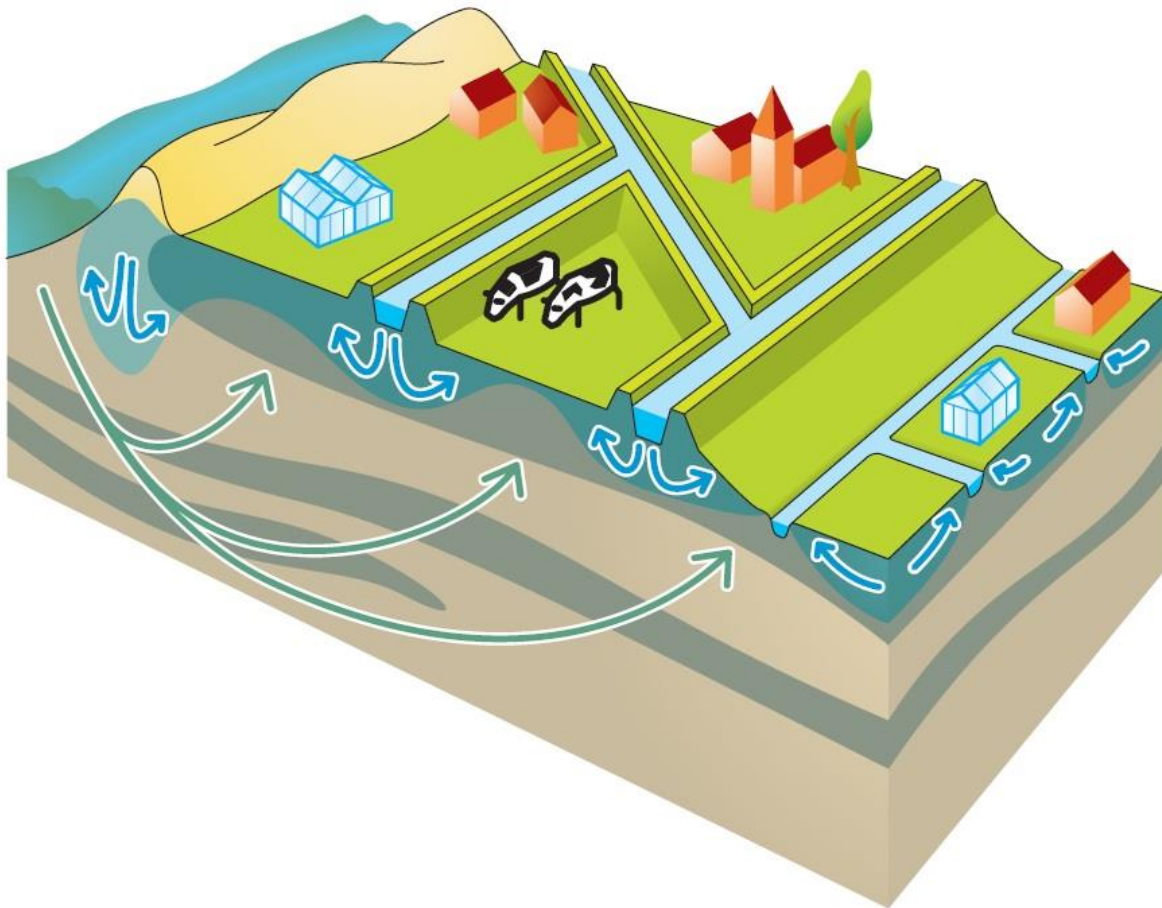

Visie Grondwaterbeheer

Hoogheemraadschap van
Rijnland

Hoogheemraadschap van
Schieland en de Krimpenerwaard

Colofon

Titel
Organisaties

Visie Grondwaterbeheer
Hoogheemraadschap van Delfland, Hoogheemraadschap
van Rijnland, Hoogheemraadschap van Schieland en de
Krimpenerwaard

Versie
Redactie
Status

Eindconcept – 30 juni 2015
Jurgen Bals, Mark Kramer, Annemarieke Verbout
Nog niet vastgesteld

Samenvatting

Hoofdstuk 1

Inleiding en kaders

Deze visie is gezamenlijk opgesteld door drie hoogheemraadschappen. Bij grondwaterbeheer zijn vele partijen betrokken die ieder een eigen verantwoordelijkheid hebben. Dit betekent dat samenwerking essentieel is. In dit document staat wat u van ons kunt verwachten in het grondwaterbeheer. Anderzijds geven we ook aan waarvoor u zelf aan zet bent.

Hoofdstuk 2

Ontwikkelingen

De wereld verandert. De klimaatverandering zet door met meer regen en vaker droogte tot gevolg. Meer participatie en minder regels zijn ontwikkelingen die spelen in de maatschappij. De omgeving wordt steeds intensiever gebruikt. Dat geldt ook zeker voor de ondergrond.

Hoofdstuk 3

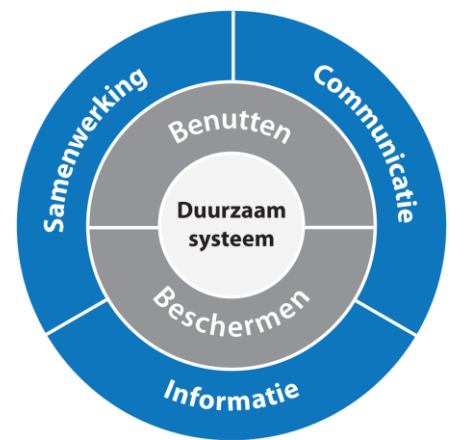
Visie op grondwaterbeheer

Visie

De hoogheemraadschappen willen grondwater duurzaam beheren. Dit betekent evenwicht tussen het benutten en beschermen van grondwater. Grondwater mag worden benut, maar onomkeerbare schade moet worden voorkomen. Het systeem van grond- en oppervlaktewater benaderen we als één geheel.

We richten ons op het voorkomen en oplossen van grondwaterproblemen. Hierbij hebben we als hoogheemraadschap beperkte mogelijkheden en verantwoordelijkheden. Door samen te werken komen we tot integrale en kosteneffectieve oplossingen.

Duurzaam beheer, samenwerken en transparant zijn, is alleen mogelijk met verstand van zaken. Daarom zetten we in op een goed informatiesysteem. Gegevens, informatie en kennis zijn beschikbaar en worden gedeeld.

Hoofdstuk 4

Grondwaterbeheer in de praktijk

Van visie naar praktijk

Plannen, van derden en van onszelf, moeten worden afgestemd op het grondwatersysteem. Door rekening te houden met de ondergrond worden structurele negatieve effecten voorkomen en bestaande problemen weggenomen. De hoogheemraadschappen streven naar integrale en kosteneffectieve oplossingen. Door open en duidelijk te zijn, weten partijen wat ze van het hoogheemraadschap kunnen verwachten en waarvoor ze zelf aan de lat staan.

DOELEN

- Waarden van het grondwater in stand houden
- Gebruik maken van de mogelijkheden van het grondwater
- Integrale en kosteneffectieve oplossingen nastreven
- Open en duidelijk zijn
- Gegevens en informatie zijn beschikbaar
- Verbreden en verdiepen van kennis

1. Inleiding

1.1 Samenwerking en actualisatie

Grondwaterbeheer is bij uitstek een onderwerp dat vraagt om goede samenwerking. Grondwater trekt zich niets aan van grenzen van eigendom of beheer. Voor een individuele partij is het lastig en soms onmogelijk om zelfstandig effectieve maatregelen te nemen.

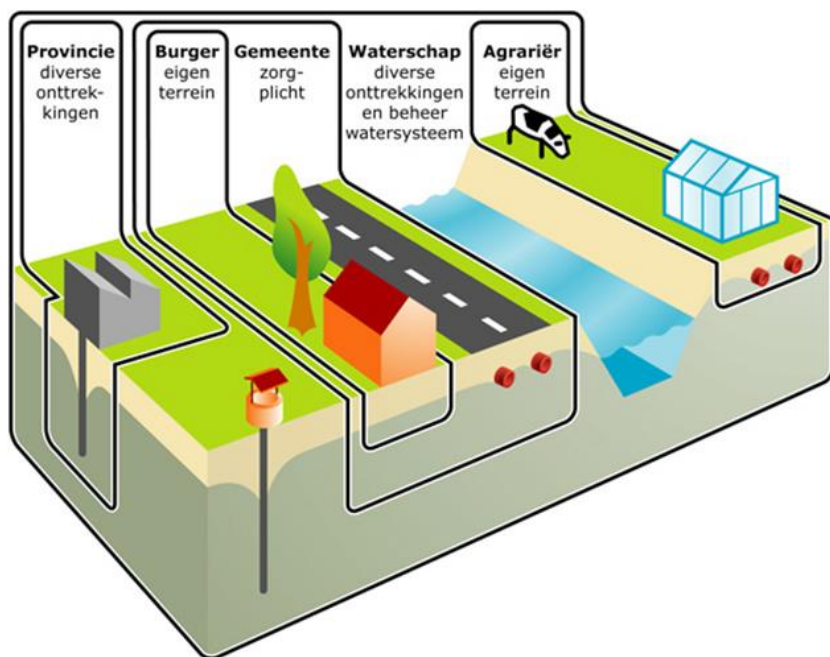
Om gesteld te staan voor de grondwateropgaven hebben het Hoogheemraadschap van Delfland, het Hoogheemraadschap van Rijnland en het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard gezamenlijk deze visie opgesteld. De horizon van deze visie is langjarig (omstreeks 2025). De visie is gericht op zowel de omgeving als de hoogheemraadschappen zelf. Inhoudelijk sluit deze visie grotendeels aan bij het vorige beleid. De vernieuwing is zichtbaar in meer focus op de omgeving, maatschappelijke opgaven en samenwerking. Op operationeel niveau is gestreefd naar meer eenduidigheid voor externe partijen.

Nieuwe ontwikkelingen op nationaal of provinciaal niveau kunnen aanleiding zijn om onze visie aan te passen. De samenwerking tussen de drie waterschappen wordt gecontinueerd om kennis en ervaringen uit te wisselen. Indien sprake is van meerwaarde pakken we nieuwe acties gezamenlijk op en we verkennen of het meerwaarde heeft om de samenwerking uit te breiden met andere waterschappen.

Dit document geeft de visie op grondwaterbeheer van de drie hoogheemraadschappen weer. De nationale en provinciale kaders en wettelijke verantwoordelijkheden zijn gevolgd (hoofdstuk 1). Vanuit de ontwikkelingen die op ons afkomen (hoofdstuk 2) is een langjarige visie opgesteld (hoofdstuk 3). Hoe we deze visie in de praktijk toepassen, is beschreven in hoofdstuk 4. De implementatie van de visie in instrumenten, maatregelen en werkzaamheden wordt per hoogheemraadschap toegepast en vormt geen onderdeel van deze visie.

1.2 Wie doet wat bij grondwaterbeheer

De Waterwet (2009) is de basis voor het waterbeheer. In deze wet zijn onder andere de taken en verantwoordelijkheden voor waterbeheer vastgelegd. Grondwaterbeheer is integraal onderdeel van waterbeheer. Voor grondwaterbeheer geldt een gedeelde verantwoordelijkheid. In afbeelding 1.1 is de verdeling van verantwoordelijkheden voor grondwaterbeheer weergegeven.

Afbeelding 1.1 Verantwoordelijkheden grondwaterbeheer

Particulieren

De eigenaar van een pand of perceel is in eerste instantie zelf verantwoordelijk voor zijn eigendom en voor de staat ervan. Als een eigenaar grondwaterproblemen heeft, komen eventuele bouwtechnische/ civieltechnische oplossingen dan ook voor zijn rekening. Hierbij valt te denken aan het waterdicht maken van de vloer, het opvullen van de kruipruimte, het vervangen van de fundering of de aanleg van drainage (zie afbeelding 1.2).

Afbeelding 1.2 Voorbeelden van bouwtechnische oplossingen

Gemeenten

De zorgplicht voor grondwater, hemelwater en voor de inzameling van stedelijk afvalwater ligt bij gemeenten. In het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) dient de gemeente aan te geven hoe zij invulling geeft aan deze zorgplichten. De zorgplicht is van toepassing op het openbaar gemeentelijke gebied. Gemeenten treffen zo nodig en indien doelmatig maatregelen in de openbare ruimte en in principe niet op particulier terrein.

Gemeenten moeten zich inspannen om grondwaterknelpunten te voorkomen of beperken. De zorgplicht voor hemelwater houdt in dat gemeenten verantwoordelijk zijn voor de inzameling en verwerking van hemelwater. Ook zijn gemeenten verantwoordelijk voor een goed werkende riolering en adequaat bouw- en woningtoezicht. Gemeenten zijn

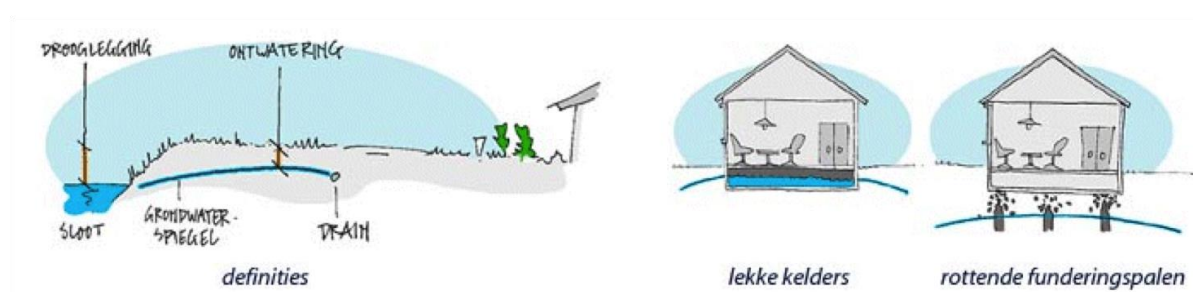
bevoegd gezag voor bestemmingsplannen. Middels het waterloket zijn de gemeenten aanspreekpunt voor particulieren met vragen of klachten over grondwater.

Waterschappen

Het waterschap is de beheerder van het gehele watersysteem, dat bestaat uit zowel oppervlaktewater als grondwater. Het waterschap is verantwoordelijk voor het reguleren van grondwateronttrekkingen en bijbehorende infiltraties voor zover die niet onder de rijksbevoegdheid of provinciale bevoegdheid vallen. Grondwaterkwaliteit is geen verantwoordelijkheid van het waterschap, die ligt bij de provincie.

Het waterschap stelt in het peilbesluit een oppervlaktewaterpeil vast. Bij de afweging worden alle belangen, waaronder die gerelateerd aan grondwater, meegenomen. Ook geeft het waterschap advies bij plannen van derden (ruimtelijke plannen en rioleringsplannen).

Enkele belangrijke definities en mogelijke knelpunten zijn weergegeven in afbeelding 1.3.

Afbeelding 1.3 Drooglegging, ontwatering en mogelijke knelpunten

Provincie

De provincie is verantwoordelijk voor de algemene kaders (waarbinnen waterschappen en gemeenten moeten werken) en voor de kwaliteit van het grondwater (via de Wet op de Bodembescherming (Wbb) en de dochterrichtlijn grondwater van de KRW). De strategische kaders voor (grond)waterbeheer zijn in Zuid-Holland vastgelegd in de Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM) en de provinciale verordening. De provincie stelt milieubeschermingsgebieden vast. Ook is de provincie bevoegd gezag voor regionale ruimtelijke ontwikkelingen.

In een aantal gevallen gaat de provincie over het verstrekken en handhaven van vergunningen voor grondwateronttrekking. Die gevallen zijn:

- grondwateronttrekkingen met bijbehorende infiltraties voor drinkwater
- onttrekkingen van meer dan 150.000 kubieke meter per jaar door industriële bedrijven
- onttrekkingen ten behoeve van bodemenergiesystemen

Rijk

Het Rijk stelt het nationaal strategisch waterbeleid op. Daarnaast is het Rijk de beheerder van de rijkswateren.

2. Ontwikkelingen

De wereld om ons heen is in beweging. Het gaat daarbij om fysische ontwikkelingen (klimaatverandering), maar ook om maatschappelijke ontwikkelingen. Kenmerk van deze ontwikkelingen is dat ze elkaar steeds sneller opvolgen en dat de voorspelbaarheid steeds minder wordt. De visie speelt in op deze veranderingen, maar biedt ook ruimte voor de onzekerheden.

2.1 Klimaat

Onderzoek heeft aangetoond dat het klimaat wereldwijd, maar ook in Nederland, verandert. Door de klimaatverandering zullen in de toekomst vaker hevige regenbuien voorkomen, maar ook meer en langere perioden van droogte en hitte. Gevolgen hiervan zijn onder andere een mogelijke toename van de grondwateroverlast (natte kelders, kruipruimten en tuinen), maar mogelijk ook een toename van de risico's op schade aan houten paalfunderingen en een toenemende watervraag vanuit de landbouw. Hierbij speelt ook nog de autonome ontwikkeling van een toenemende interne verzilting in diepe polders en droogmakerijen een rol, evenals bodemdaling in veenweidegebieden.

2.2 Omgeving en ruimtegebruik

In de stedelijke gebieden is de druk op de ruimte het grootst en die zal in de toekomst naar verwachting alleen maar toenemen. Niet alleen wordt bovengronds meer gebouwd, ook ondergronds is sprake van toenemende drukte. Denk hierbij aan tunnels, parkeergarages en kabels en leidingen. Deze constructies en infrastructuren kunnen, zowel tijdens de aanleg als in de definitieve situatie, effecten hebben op het grondwatersysteem en de hiervan afhankelijke functies (bijvoorbeeld aanwezige bebouwing en stedelijk groen).

Daarnaast wordt zowel in stedelijk als in landelijk gebied steeds meer gebruik gemaakt van de mogelijkheden die de ondergrond biedt ten aanzien van bodemenergiesystemen en ondergrondse waterberging. Met name in stedelijk gebied, waar verschillende belangen dicht bij elkaar voorkomen, is het oplossen van knelpunten in het grondwatersysteem een complex proces waarbij veel partijen zijn betrokken. Deze knelpunten vragen om een integrale en duurzame inrichting van het beheer van het grondwater, zoals bij gebiedsgericht grondwaterbeheer wordt gedaan.

2.3 Maatschappij

De maatschappij verandert. Er wordt ingezet op een kleinere overheid, meer participatie en deregulering. Daarnaast verwacht men van een moderne overheid dat ze luistert naar en communiceert met particuliere partijen en inspraak organiseert bij ontwikkelingen en maatregelen. Minder regels geven meer mogelijkheden voor de markt maar ook meer verantwoordelijkheid voor marktpartijen.

Gevolg van deze maatschappelijke ontwikkelingen is dat meer moet worden samengewerkt en meer informatie met elkaar moet worden gedeeld. Dit geeft aanleiding om te zoeken naar integrale en structurele oplossingen.

Daarnaast zullen projecten complexer worden doordat meer partijen zijn betrokken met ieder eigen belangen en verantwoordelijkheden. Ook innovaties kunnen een rol spelen. Bekeken moet worden hoe nieuwe oplossingen in de praktijk kunnen worden toegepast.

2.4 Beleid en regelgeving

In 2014 is het Deltaprogramma vastgesteld. Om de effecten van de klimaatverandering tegen te gaan, wordt ingezet op adaptieve maatregelen. Deze maatregelen richten zich onder meer op het vasthouden en zo mogelijk infiltreren van (regen)water. Ook het vergroenen en ontharden van stedelijk gebied valt hieronder.

De nationale structuurvisie ondergrond (STRONG) is gericht op ordening van de ondergrondse ruimte en onderlinge afstemming van activiteiten. STRONG bevat ook een kader voor ruimtelijke afwegingen op regionale en lokale schaal. STRONG wordt naar verwachting in 2016 vastgesteld.

In de nieuwe Omgevingswet worden regels op het gebied van omgevingsrecht zoveel mogelijk gebundeld en vereenvoudigd. Het doel is om meer samenhang te krijgen tussen de verschillende plannen en activiteiten voor ruimtelijke ordening, milieu en natuur. De nieuwe omgevingswet zal op z'n vroegst in 2018 in werking treden.

De grondwatervisie van de Unie van Waterschappen (2013) beschrijft vier samenwerkingsmodellen met daarbij de rol van de waterschappen in het grondwaterbeheer. In overleg met de samenwerkingspartners wordt per gebied bekeken welk model wanneer het meest geschikt is en naar welk model men in de toekomst toe wil groeien. De vier modellen zijn:

- Maatwerkpartner	de taakverdeling blijft ongewijzigd, in de regio worden maatwerkafspraken gemaakt
- Netwerkpartner	de taakverdeling blijft ongewijzigd, de waterschappen zetten in op een gezamenlijk gebiedsvisie op omgevingsbeheer, waaronder grondwaterbeheer
- Kwantitatief grondwaterbeheerder	alle operationele, kwantitatieve grondwatertaken liggen bij de waterschappen
- All-in grondwaterbeheerder	alle operationele grondwatertaken liggen bij de waterschappen (grondwaterkwantiteit en -kwaliteit)

Daarnaast spelen op dit moment nog landelijke discussies rond de evaluatie van de Waterwet en de verdeling van de grondwatertaken. Voorlopige conclusie is dat de huidige taakverdeling geen belemmering is voor een goede samenwerking.

3. Visie op grondwaterbeheer

Duurzaam grondwatersysteem

De hoogheemraadschappen willen grondwater duurzaam beheren. Het systeem van grond- en oppervlaktewater benaderen we als één geheel. Grondwater mag worden benut, maar onomkeerbare schade moet worden voorkomen. We sluiten aan bij de duurzaamheidprincipes (people, planet, profit) en de voorkeursprincipes uit de bodemladder (uit de beleidsvisie bodem en ondergrond Zuid-Holland): hernieuwbaar, omkeerbaar en beheersbaar.

Gericht op de omgeving

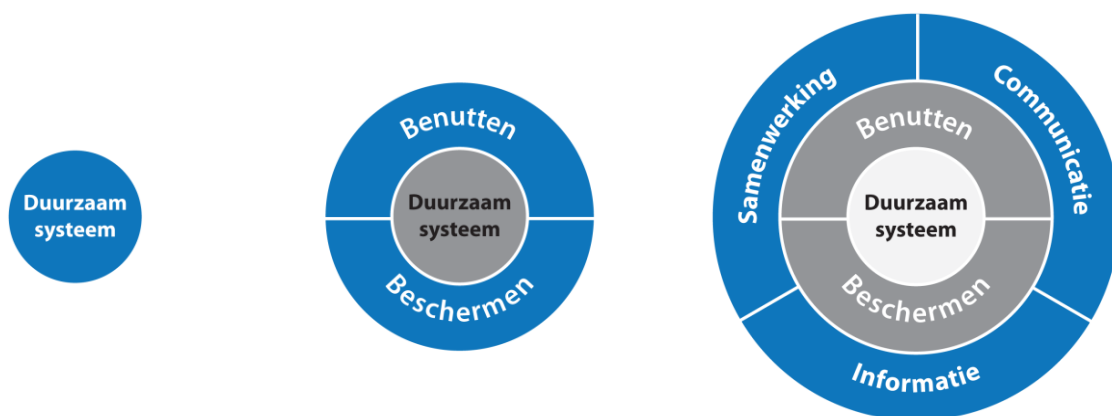
De hoogheemraadschappen richten zich op het voorkomen en oplossen van grondwaterproblemen. Hierbij hebben we als hoogheemraadschap beperkte mogelijkheden en verantwoordelijkheden. Door samen te werken zorgen we voor integrale en kosteneffectieve oplossingen. Bij de kostenverdeling zijn de verantwoordelijkheden leidend.

We hebben een open houding en heldere boodschap zodat het eigenaren, bewoners, ondernemers en andere overheden duidelijk is wat ze van het hoogheemraadschap mogen verwachten en wat ze zelf moeten doen. We weten wat er speelt in de omgeving en passen oplossingen en kansen hier in.

Beheer met verstand van zaken

Duurzaam beheer, samenwerken en transparant zijn, is alleen mogelijk met verstand van zaken. Daarom zetten we in op een goed informatiesysteem. Gegevens, informatie en kennis zijn beschikbaar en worden gedeeld. We hebben eenduidige afspraken over het verzamelen, beheren en ontsluiten van gegevens. Hiervoor maken we mede gebruik van bestaande platforms zoals het Nationaal Hydrologisch Instrumentarium (NHI) en de Basisregistratie Ondergrond (BRO).

De visie is schematisch gepresenteerd in afbeelding 3.1. De kern is een duurzaam grondwatersysteem (binnenring). Het grondwater kan worden benut mits het beschikbaar blijft voor toekomstige generaties (middenring). Voor het beheren van het grondwatersysteem is het essentieel om goed samen te werken, informatie te delen en duidelijk te communiceren (buitenring).

Afbeelding 3.1 Visie grondwaterbeheer

4. Grondwaterbeheer in de praktijk

Duurzaam grondwatersysteem

Grondwater mag wel worden benut maar onomkeerbare of schadelijke activiteiten moeten worden voorkomen zodat men in de toekomst ook over een gezond grondwatersysteem kan beschikken.

- De waarden van het grondwatersysteem worden beschermd. Hieronder wordt het behoud van de strategische voorraad zoet grondwater verstaan (toekomstige STRONG-doelen en provinciale kaders).
- Bij andere (potentiële) functies van of in het grondwatersysteem vervult het hoogheemraadschap een adviserende rol. Voorbeelden van dergelijke functies zijn bodemenergiesystemen, natuur, funderingen of ondergrondse infrastructuur zoals kabels en leidingen, tunnels en parkeerkelders.
- Het grondwatersysteem wordt doelmatig gebruikt. Alternatieven worden in beeld gebracht (andere bronnen van water, maar bijvoorbeeld ook een alternatieve bouw- of aanlegwijze) en grondwater wordt niet meer verbruikt dan noodzakelijk.
- We staan positief tegenover het gebruik van (nieuwe) mogelijkheden van het duurzaam benutten van het grondwatersysteem (bijvoorbeeld toepassing van ondergrondse waterberging of opslag van hemelwater).

De inrichting en het beheer van het watersysteem zijn mede gebaseerd op de kenmerken van het grondwatersysteem.

- De oppervlaktewaterpeilen zijn mede afgestemd op de kenmerken van het grondwatersysteem, zodat grondwateroverlast en -onderlast zoveel mogelijk wordt voorkomen of beperkt, waarbij ook rekening wordt gehouden met bijvoorbeeld verzilting, bodemdaling en opbarsting.
- Bij het actualiseren van ons eigen beleid en instrumenten worden grondwateraspecten integraal meegenomen.

Bij plannen van derden adviseren we om structurele negatieve effecten op het grondwatersysteem te voorkomen, beperken of indien nodig te compenseren. Ook streven we naar doelmatige oplossingen.

- Overlast en schade als gevolg van te hoge of te lage grondwaterstanden wordt voorkomen, beperkt of indien nodig gecompenseerd. Het gaat hierbij niet alleen om directe nat- of droogschade, maar bijvoorbeeld ook om funderingsproblemen, bodemdaling, verzilting, waterkwaliteit en effecten op waterkeringen.
- Naast het voorkomen van (nieuwe) knelpunten, betrekken wij nadrukkelijk de mogelijkheden om de potenties van het grondwatersysteem te benutten.
- Potentiële knelpunten en hoge beheerkosten moeten worden voorkomen:
 - Kies voor een passende drooglegging en ontwateringsdiepte
 - Voer schoon regenwater niet af naar de zuivering maar houdt water vast, hergebruik en/of infiltreer water in de ondergrond. Een voorbeeld van waterpasserende verharding is opgenomen in afbeelding 4.1.
 - Stem in gebieden met een hoog opbarstisico de inrichting af op de grondwatersituatie (bijvoorbeeld geen kelders en kruipruimte toepassen)
 - Voorkom en beperk de afvoer van grondwater via (vrijverval)drainage door in het ontwerp en bij de inrichting van een gebied rekening te houden met de huidige grondwatersituatie

Afbeelding 4.1 Voorbeeld van waterpasserende bestrating (www.strategie.nl)

Gericht op de omgeving

De hoogheemraadschappen stellen het voorkomen en oplossen van problemen en benutten van kansen op doelmatige wijze centraal.

- De wettelijke taak- en bevoegdheidsverdeling in het grondwaterbeheer zijn ons bekend en we kunnen deze uitleggen.
- We werken samen met omgevingspartners (conform de Grondwatervisie van de Unie van Waterschappen), waarbij een doelmatige oplossing centraal staat. De huidige taak- en bevoegdheidsverdeling vormt daarbij geen belemmering.
- We weten wat er speelt in de omgeving en kennen de partijen die betrokken zijn in het grondwaterbeheer.

We zijn open en duidelijk over wat partijen kunnen verwachten van het hoogheemraadschap ten aanzien van het grondwaterbeheer en over wat partijen zelf kunnen en moeten doen.

- We laten zien wat we doen door vergunningen en meldingen van grondwateronttrekkingen te publiceren.
- De gemeente is, middels het grondwaterloket, het primaire aanspreekpunt voor burgers en bedrijfsleven met vragen of klachten over grondwater. Het hoogheemraadschap en de provincie ondersteunen, indien nodig, het gemeentelijk loket.

- We spreken burgers aan op hun eigen verantwoordelijkheid in het grondwaterbeheer.

De hoogheemraadschappen werken aan integrale en (maatschappelijk) kosteneffectieve oplossingen voor grondwater gerelateerde knelpunten.

- Over de huidige taak- en bevoegdheidsverdeling heen zoeken wij naar oplossingen met maatschappelijk aanvaardbare kosten.
- Ten aanzien van de kostenverdeling en de uitvoering van maatregelen zijn de huidige verantwoordelijkheden in grondwaterbeheer het uitgangspunt.

Beheer met verstand van zaken

De hoogheemraadschappen hebben voldoende informatie en kennis om de dagelijkse taken in het grondwaterbeheer uit te kunnen voeren. We hebben het gegevensbeheer op orde en kennis van het grondwatersysteem is op doelmatige manier ontsloten.

- Gegevens, informatie en kennis ten aanzien van het grondwatersysteem zijn beschikbaar.
- Binnen het hoogheemraadschap heeft een ieder toegang tot die gegevens, informatie en kennis die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van zijn/haar dagelijkse werkzaamheden.
- Gegevens, informatie en kennis worden gedeeld met onze samenwerkingspartners, indien dat meerwaarde heeft. Daarbij streven we naar consensus over de gebruikte gegevens en informatie. Voor het ontsluiten van gegevens wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van bestaande (nationale) platforms (bijvoorbeeld NHI en BRO).

Referenties

- Waterwet. 2009
- Visie Ruimte en Mobiliteit (VRM). Provincie Zuid-Holland. 2014
- Grondwaterbeheer nu, straks en later. Een uitnodigende visie van de waterschappen. Unie van Waterschappen. 2013
- Handreiking juridische leidraad grondwaterbeheer. Sterk Consulting en Colibri Advies. 2012.
- Helpdesk Water. <http://www.helpdeskwater.nl>
- Waterloket gemeente Rotterdam. <http://www.rotterdam.nl/waterloket>